

Семінар для керівників ВНЗ України
«Автономія та відповідальність ВНЗ»

**Особливості реалізації освітньо-наукових
магістерських та докторських (PhD) програм
викликані новим Законом «Про вищу освіту»**

Михайло Винницький
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

10.10.2014

mychailo@ukma.kiev.ua

Магістерські програми

- Стаття 5 Закону передбачає два типи програм на другому (магістерському) рівні вищої освіти:
 - Освітньо-професійні програми (90-120 кредитів)
 - Освітньо-наукові програми (120 кредитів, з яких дослідницька компонента не менше 30 кредитів)
- Концепт «повної вищої освіти» скасовується цим законом, тому роль магістерської підготовки змінюється – стає ключовим показником **суті ВНЗ**
 - Якщо ми серйозно ставимся до «освіти впродовж життя», керівники автономних ВНЗ мають зробити особливий наголос на магістерський рівень, як рівень, який потенційно може забезпечити суттєві доходи і престиж
 - Передбачено, що статут ВНЗ повинен містити «концепцію освітньої діяльності ВНЗ» (стаття 27:7) – можлива вишка між «професійно-» і «науково-орієнтованими» ВНЗ, який виявлятиметься в суті програм, запропонованих ВНЗ на магістерському рівні. **(статути ВНЗ треба переписати впродовж 2 років)**
- «Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра.»
 - Ступінь магістра може бути здобутий **за іншою спеціальністю** ніж спеціальність, за якою здобутий ступінь бакалавра – по кожній магістерській програмі це питання вирішується Вченою Радою ВНЗ, яка затверджує Правила прийому, в яких встановлюються відповідні вступні випробування (Стаття 45:9)
 - Стаття 45:3. **«Не допускається вступ поза конкурсом** для здобуття ступеня магістра чи доктора філософії.»

Докторські програми (PhD)

- Стаття 5:6 «Доктор філософії - освітній і одночасно перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти **на основі ступеня магістра, здобутого за освітньо-науковою програмою у відповідній галузі знань.**»
 - Стаття 45:10. «Приєм на основі ступеня магістра для здобуття ступеня доктора філософії здійснюється за результатами вступних випробувань.» (зміст вступних випробувань затверджується Вченою Радою ВНЗ в Правилах прийому)
- Стаття 5:6 «Ступінь доктора філософії присуджується вищим навчальним закладом або науковою установою в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної **освітньо-наукової програми** та підготовки і публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.
- Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. **Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС.**»

Докторські програми (PhD)

(освітня складова 30-60 кредитів)

Досвід ЄС показує, що дидактичну частину докторської програми можна групувати по трьох напрямках:

1. Курси загальної підготовки дослідника (transferrable skills), напр.: «управління дослідницькими проектами», «написання аплікацій на гранти», «навички викладача ВНЗ», «презентаційні навички для конференцій/семінарів», тощо
2. Курси мовної підготовки, напр.: «англійське академічне письмо», друга іноземна мова...
3. Курси аспірантського рівня за спеціалізацією (т.зв. «гарвардський метр»)

Структура PhD програм в НаУКМА – адаптація досвіду ЄС

Перший рік	Другий рік	Третій рік	Четвертий рік
<p>15 кредитів міждисциплінарних курсів</p> <ul style="list-style-type: none">- English academic writing- Дослідницькі методи- "Proposal writing" <p>15 кредитів фахових курсів</p> <ul style="list-style-type: none">- спеціально розроблені курси відповідної докторської програми- курси індивідуального вибору з набору курсів магістерських програм НаУКМА <p>30 кредитів - дослідження</p>	<p>15 кредитів міждисциплінарних курсів</p> <ul style="list-style-type: none">- English academic writing- Управління проектами- Навички викладача <p>10 кредитів – фахові курси (можливий трансфер кредитів літніх шкіл)</p> <p>35 кредитів - дослідження</p> <ul style="list-style-type: none">- написання першої статті до міжнародного журналу	<p>5 кредитів – фахові семінари (часто трансфер із закордону)</p> <p>Дослідницька робота</p> <ul style="list-style-type: none">- написання статей- викладацька практика- виступи на міжнар. конференціях	<p>1 рік = 60 ECTS</p> <p>Завершення дисертації</p> <p>Публічний захист перед радою фахівців з тематики дисертанта</p>

Захист докторського проекту

- призначення другого наукового керівника (переважно з закордону)

Докторські програми (PhD)

(освітня складова 30-60 кредитів)

Не обов'язково впроваджувати освітню програму по кожній спеціальності в кожному ВНЗ:

- Особи, які навчаються у ВНЗ мають право на академічну мобільність (Стаття 63:17)
- Науко-педагогічні працівники ВНЗ мають право на академічну мобільність (Стаття 58:2) для провадження професійної діяльності
- Стаття 7:8 «8. У разі здобуття особою вищої освіти за узгодженими між вищими навчальними закладами, у тому числі іноземними, освітніми програмами вищі навчальні заклади мають право виготовляти та видавати спільні дипломи за зразком, визначеним спільним рішенням учених рад таких вищих навчальних закладів.»
- Стаття 5:6 «Наукові установи можуть здійснювати підготовку докторів філософії за власною освітньо-науковою програмою згідно з отриманою ліцензією на відповідну освітню діяльність. Наукові установи можуть також здійснювати підготовку докторів філософії за освітньо-науковою програмою, узгодженою з вищим навчальним закладом. У такому разі наукова складова такої програми здійснюється у науковій установі, а освітня складова - у вищому навчальному закладі.»

Атестація доктора філософії(PhD) (захист + диплом)

- Стаття 6:3. «Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.»
- Стаття 7:4. «У дипломі доктора філософії, доктора наук зазначаються назва вищого навчального закладу (наукової установи), в якому здійснювалася підготовка, назва вищого навчального закладу (наукової установи), у спеціалізованій вченій раді якого (якої) захищено наукові досягнення, а також назва кваліфікації, що складається з інформації про здобутий особою науковий ступінь, галузь знань та/або спеціальність.»

Атестацій доктора філософії(PhD) (питання плагіату)

Стаття 6:5. «**Дисертації осіб**, які здобувають ступінь доктора філософії, та дисертації (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях) осіб, які здобувають ступінь доктора наук, **а також відгуки опонентів** оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних вищих навчальних закладів (наукових установ) відповідно до законодавства.»

Стаття 6:6. «До захисту допускаються дисертації (наукові доповіді), виконані здобувачем наукового ступеня самостійно. **Виявлення** в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного **плагіату є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеня.**

Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для **скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня** та видачу відповідного диплома. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у постійно діючій спеціалізованій вченій раді, **науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки**, а вищий навчальний заклад (наукова установа) **позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради** та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік. Якщо дисертація (наукова доповідь), в якій виявлено академічний плагіат, була захищена у разовій спеціалізованій вченій раді, науковий керівник, члени цієї ради та офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а **вищий навчальний заклад (наукова установа) позбавляється права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік.**

Скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти за поданням Комітету з питань етики у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.»

Науково-освітні програми

- Потужний засіб заохочення наукової діяльності у ВНЗ
 - Наукові здобутки зразу транслюються в навчальний матеріал в аудиторії магістрантів та/або аспірантів
- Потужний засіб заохочення співпраці між ВНЗ та між ВНЗ і науковими установами НАНУ через спільні освітньо-наукові програми
 - Шанс деяким програмам і закладам попасти в світові рейтинги
- Відповідь на потребу підвищення якості підготовки молодих науковців, через розширення можливостей для мобільності, спільного керівництва, обов'язкового створення середовища для обміну/обговорення наукових здобутків
- Засіб переходу від парадигми «виконання наказів МОН» до парадигми «управління репутацією ВНЗ» - нові виклики автономії / збільшення відповідальності
 - «вартість» диплому (його престижність)

Що потрібно для повноцінного впровадження освітньо-наукових (MA/PhD) програм?

- Типовий договір (від МОН, погоджено з НАНУ) про спільну підготовку аспірантів
 - Механізм розподілу коштів між ВНЗ (або між ВНЗ і науковою установою), який уможливорює оплату іншому ВНЗ за освітню підготовку «чужого» аспіранта
- Роз'яснення (від МОН) щодо можливості прийому на програму доктора філософії особи, яка здобула ступінь магістра до набуття чинності Законом (не за освітньо-науковою програмою).
- Розрізнення (по факту і з часом) між освітньо-професійною і освітньо-науковою програмою підготовки магістра
 - Розрізнення компетентностей (що маємо мати на виході?)
 - Роль роботодавців у розробці стандартів програм магістерського рівня (професійних і наукових) – програм повинно бути багато!
- Впровадження компетентнісного підходу (на рівні ВНЗ і з часом на рівні Агентства) до підготовки докторів філософії
 - Що МИ (роботодавці науково-педагогічних працівників) хочемо на виході?
 - За якими якостями будуть оцінювати науково-педагогічних працівників їх роботодавці?
 - Як найефективніше організувати підготовку саме таких докторів філософії?

Від успіху реформування системи
підготовки молодих науковців і науково-
педагогічних працівників залежатиме успіх
всієї реформи вищої школи в Україні

Закликаю до спільної думки і дії

Михайло Винницький
mychailo@ukma.kiev.ua